

Om Spättungen

Varför bosatte sig folk på Spättungen?

Jag har sedan länge varit fascinerad av en väsentlig orsak till att just platsen där Spättungen kom till blev vald - mitt i skogen och längre bort från dalgångarna än nästan något annat boställe. Dessutom var sannolikt platsen bebodd redan innan Digerdöden och i vart fall den äldsta savolaxinvandrarbosättningen.

Orsaken har helt klart att göra med den basiska och kalkhaltiga gråsvarta hyperitbergarten, som finns i några av bergen men alls inte inte alla i området. En karta bifogas där hyperitförekomsterna är inritade enligt en geologisk karta över Värmland från 1970-talet.

De unika faktorerna med hypertitförekomsten vid Spättungen är att den finns i västslutningen ner mot Kroksjön och att terrängen ligger betydligt lägre och dessutom har en svagare sluttning än vid alla andra förekomster. (Det senare gäller dock inte Långsjöhöjden där berget är flackt men ganska högt beläget). Således har jordmånen varit bra utan att man behövt gödsla så mycket med aska och gödsel. Den svagt lutande sluttningen har gjort att kalken mm från hyperiten även från den högre förekomsten vid Måns-Olas berg har kunna anrikas bra på grund av det långsammare flödet än i branta bergsavsnitt. Så det odlingsbara området varit mycket stort och mer lättillgängligt och kunnat föda en hel »klan».

Spättungsbosättningens läge åt sydväst med ett ganska vindskyddat läge mot de kalla nord- och ostvindarna var en ytterligare fördel. Givetvis var medeltidsmänniskorna lika intelligenta som dagens, men de hade säkerligen en bättre blick för och erfarenhet av naturen och dess egenheter - samt frihet att välja mark eftersom så lite av den var upptagen av andra. Det var därför sannolikt att de första savolaxarna i området inte bara såg frodigheten utan även troligen rester av det då bara 300 år gamla tidigare brukandet av marken.

Det finns inte motsvarande förutsättningar på många andra ställen i Lekvattnets

distrikt. Det närmsta är Tihola, som fanns med vid skattskrivningen 1571 och ligger i en sydsluttning med hyperit. Pålstorp längre norrut hade dock inte så stort hyperitområde att tillgå och ligger högre. Långsjöhöjden är ett annat intressant område med hyperit. Namnet finns angivet på en karta från c:a 1680 och det förefaller även att Långsjöhöjdens område med hyperit vid denna tid var »svenskbygd» som först senare fick finnskogsbosättningar i trakten. Bredsjötorp finns också med på kartan. Även vägar, en tullplatsmarkering med mera finns där, vilket tyder på att dalgången sedan länge varit väl befolkad vid denna tid - det var ju knappt invandrarna som så tidigt skötte förtullningarna för godset från och till Norge!

MVH

P O Risman